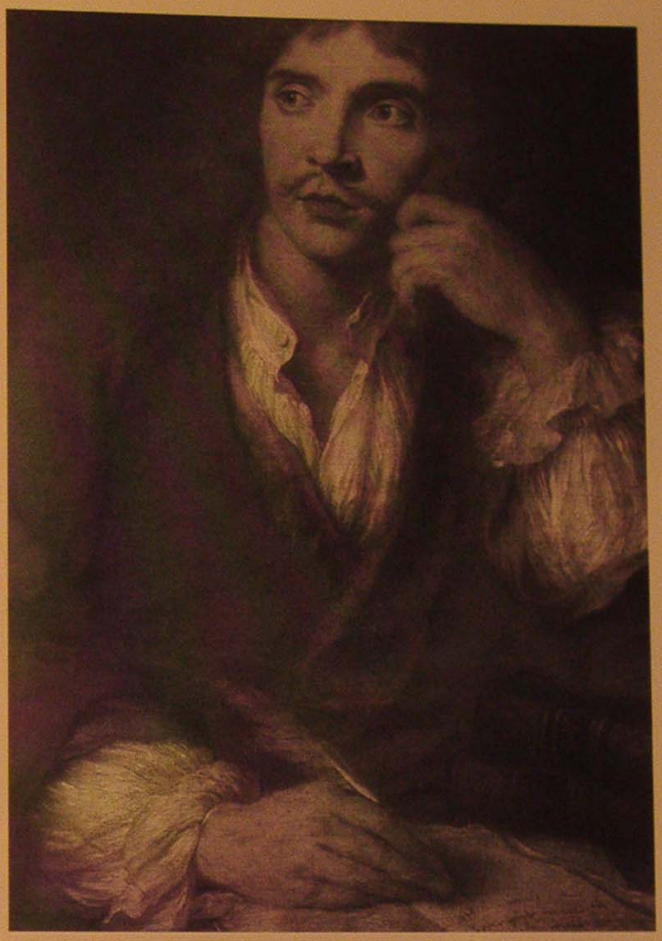
Nová inscenace Tartuffa

Molière

Vytýkalo se mi, že jsem do úst svého Podvodníka vložil zbožná slova. Ale copak jsem se tomu mohl vyhnout, chci-li dobře vykreslit postavu pokrytce? Domnívám se, že postačí, když jsem vyjevil zločinné pohnutky, které ho mají k tomu, že je řekne, a že jsem mu nedopřál posvátné výrazy; jistě by bylo nemilé slyšet ho, jak je zneuctívá. Nicméně ve čtvrtém jednání pronese škodlivé ponaučení. Není to ale poučka, která zní ve všech uších už otřepaně? Říká poučka v mé komedii něco nového? A je třeba se obávat, že by tak všeobecně odsuzované záležitosti měly špatný dopad na naši povahu? Že bych v nich oživoval nebezpečí tím, že je ukážu na divadle? Získají snad víry tím, že je pronesou zlotřilcova ústa? Ne, není to klamné zdání, je třeba přijmout hru o Tartuffovi, nebo zavrhnout divadelní hry vůbec.

Z Molièrovy Předmluvy k Tartuffovi
březen 1669, přeložil Pavel Drábek

Komedie charakterů a mravů Tartuffe patří nejen v Molièrově díle, ale i v odkazu evropské dramatiky, k nesporným vrcholům. Už když ji Molière v roce 1664 psal a poté poprvé předvedl 12. května 1664 na zámku Versailles před králem Ludvíkem XIV. a dvorskou společností, prokázal tím notnou míru osobní i společenské odvahy. Zesměšnil v ní typ pokryteckého svatouška, jímž se tehdejší společnost hemžila. Reakce potrefených byla okamžitá. Přestože Tartuffe měl veliký úspěch a pochválil ho i sám král, den po premiéře byl zakázán. Kým jiným než týmž králem, který tím ustoupil tlaku ze strany své matky Anny Rakouské, prezidenta parlamentu a Společnosti nejsvětější svátosti, obávané organizace náboženských fanatiků, která pod záminkou ochrany víry a zbožnosti kontrolovala společenský i soukromý život.

V první nedochované verzi komedie byl Tartuffe knězem, a to vlivné církevní kruhy pobuřovalo. A nejen to. Věřící osoby byly podle největších kritiků zobrazeny jako směšní hlupáci. A tak Molièra rovnou obvinili z ateismu. Takové nařčení mohlo v té době vést až na popraviště. Molière se však nevzdal. Dosáhl alespoň toho, že mohl Tartuffa v červenci 1664 ve Fontainebleau číst před samotným papežským legátem Chigim. Přestože na hře legát neshledal nic ateistického, král zákaz provozování nezrušil. Tartuffe se alespoň čte v soukromých salonech a Molière napíše do podzimu jeho druhou verzi. V ní oslabil kritičnost některých výstupů, přejmenoval hlavní postavu, která již není knězem, na Panulpha, a posléze dal hře i nový název – Podvodník.

I přes tyto vstřícné kroky a zřetelnou přízeň krále, jenž vzal jeho hereckou společnost pod svou ochranu a Molièrovi udělil důchod, si na další uvedení Tartuffa musel počkat

tři roky, až do 5. srpna 1667. Hned druhý den předseda Pařížského parlamentu Podvodníka zakázal. Molière se to opět pokouší zvrátit, jde za předsedou parlamentu, píše králi. Bezvýsledně. Teprve ve chvíli, kdy Společnost nejsvětější svátosti ztrácí podporu Vatikánu a faktickou moc, může Tartuffe znovu na jeviště. Tentokrát jde již o třetí verzi, jedinou dodnes dochovanou. Premiéru měla 5. února 1669, úspěch byl obrovský, žádné protesty již nenásledovaly a Tartuffe dosáhl ve své době nevídaných sedmasedmdesáti repríz.

Poslední rozhlasové nastudování Tartuffa pochází z roku 1951. Na inscenaci se negativně projevily ideologicky motivované zásahy do textu, jejich vrcholem je vyškrtnutí osoby krále, z jehož nařízení je Tartuffe vsazen do žaláře. I proto se rozhlasová dramaturgie rozhodla natočit tuto nesmrtelnou hru znovu: v překladu Vladimíra Mikeše, režii hostující Hany Burešové a s hudbou skladatele Víta Zouhara.

Rozhovor s Hanou Burešovou

Hana Burešová se narodila v Praze, Absolvovala činoherní režii na pražské DAMU, pod značkou DDT (Družstvo divadelní tvorby) realizovala své první inscenace v pražském klubu Alfa. 1988–1992 byla v angažmá ve Středočeském divadle Kladno – Mladá Boleslav, 1992–1995 spolupracovala s Divadlem Labyrint.

Pro režijní tvorbu Hany Burešové je příznačná široká žánrová a stylová pestrost. Její divadelně invenční režie se vyznačují velkým citem pro styl, schopností sdělit obsah hry nezaměnitelnou formou, jež přísně vychází z poetiky předlohy. Dosud nastudovala 40 divadelních inscenací a 2 rozhlasové adaptace divadelních her. Od roku 1996 je společně s dramaturgem Štěpánem Otčenáškem a s režisérem Janem Bornou uměleckou vedoucí Divadla v Dlouhé. Pohostinsky pracovala i v dalších divadlech (Národní divadlo, Divadlo Na zábradlí, Činoherní studio Ústí nad Labem, Viola, Městské divadlo Brno, Divadlo M. Držiče Dubrovník, pravidelně hostuje v Divadle Ungelt).

Foto archiv

Hana Burešová

Je zřejmé, že společenská kritika v Tartuffovi, za níž si autor vytrpěl své, už dnes publikum neoslovuje. Inscenovat Tartuffa před rokem 1989, kdy zkušenost s fízlováním a pokrytectvím měl každý zažitou, bylo podstatně lehčí. Jak číst Tartuffa dnes, jaké téma bude pro vaši inscenaci podstatné?

Pokrytectví i jistý druh fízlování jsou bohužel zřejmě věčné – v minulosti mělo však konkrétní podobu úzce spjatou s režimem, který se o fízlování opíral a v němž bez určitého druhu přetvářky de facto nešlo existovat. I naším světem se však vesele prohánějí nehorázní podvodníci, stačí si připomenout některé takzvané podnikatele i politiky nebo vůdce nejrůznějších sekt a skupin a z druhé strany celé davy oklamaných důvěřivců, kteří jim naletěli. V moderní době značně osamělý a dezorientovaný člověk má přirozenou potřebu opřít se o někoho, jako děcko se svěřit do rukou někoho, kdo vypadá, že má recept na život, nechat se jím vést a přesunout tak na něj své pochyby a stresy z neustálého rozhodování, eliminovat tak ze svého života nejistotu a pocit chaosu, který nás obklopuje, a dát mu za to vše, své srdce i majetek… o to drastičtější pak je zklamání. Děje se to často nenápadně, ale zato už dost dlouho, a proto je „případ Tartuffe“ nadčasový.

Proč jste obsadila do titulní role Jiřího Lábuse?

Molièrova hra je komedií charakterů, která nezapře inspiraci komedií dell'arte. Jde tedy také o to umožnit posluchačům „vidět ušima“ šťavnatou galerii postav, které téma rozehrávají. Jiří Lábus je brilantní komediant s velkým rejstříkem barev a výrazu hlasu. Má taky smysl pro až drastickou groteskní projevu. Dnešní podvodníci jsou často za maskou slušných lidí takřka neodhalitelní, jiná kategorie, které se blíží Tartuffe (jehož pravou tvář většina Orgonovy rodiny dávno odhalila), se maskuje jen ledabyle, bez velkého úsilí, jako by pohrdala svými oběťmi natolik, že jí za tu námahu ani nestojí – jde po své kořisti s nehorázným cynismem, drzostí, která odzbrojuje. Tento Tartuffe je příbuzným otce Ubu i tou svou pažravou nenasytností – ubuovsky nehorázně otevřená naivní sprostota je zde maskována, ale také nehorázně, až naivně barvotiskově, jako když si starý vlk nasadí masku jehňátka. Komické i smutné je, že mu i přesto někdo sedne na lep.

Co vám přináší spolupráce s Českým rozhlasem?

V rozhlase dělám teprve potřetí, ale zatím to vždy bylo pro mě příjemně dobrodružné poznávání zase jiného druhu práce s dramatickým textem a herci, zajímavého tím, že eliminuje vizuální složku. Člověk se soustředí čistě na slovo a zvuk – zapojuje se tím a rozvíjí zas jiný druh fantazie tvůrců i vnímatelů. Těší mě také, že se tu potkám s herci, s nimiž nemám možnost pracovat v našem divadle.

Rozhovor Vítem Zouharem

Vít Zouhar, hudební skladatel, muzikolog a vysokoškolský pedagog. Hudební vzdělání získal v mládí od svých rodičů. Skladbu vystudoval na Janáčkově akademii múzických umění v Brně (Ištvan, Piňos) a na Hochschule für Musik u. darstellende Kunst Graz (Pressl, Pagh-Paan). Účastnil se kompozičních kurzů na Accademia Chigiana v Sieně (Donatoni) a v Darmstadtu (Cage, Xenakis). Muzikologii absolvoval na Masarykově univerzitě v Brně. Uměleckou aspiranturu a disertaci obhájil na JAMU v Brně. Na Ostravské univerzitě se habilitoval v oboru hudební teorie a pedagogika. V letech 1992–2004 působil na Institutu pro elektronickou hudbu a akustiku na Univerzitě hudby a dramatických umění v rakouském Štýrském Hradci. Od roku 1992 přednáší na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Zouhar je autorem oper *Coronide* (2000), *Torso* (2003, společně s T. Hanzlíkem), *Noci Dnem* (2005), řady orchestrálních skladeb a komorních děl. Mnohé jeho skladby vznikly z podnětu hudebních těles (Dama Dama, Ensemble Damian, Duo Ardašev, Malle Symen Quartet, Ars Incognita ad.) a festivalů (Concentus Moraviae, Expozice nové hudby Brno, Baroko Olomouc, Forfest Kroměříž ad.). Jako hostující skladatel působil ve Werkstadt Graz a na IEM Graz. Za své skladby získal řadu cen (Generace, Musica Nova, Český hudební fond ad.) a stipendia (Štýrský Hradec). Zouharovy kompozice zazněly v abonentních cyklech Filharmonie Brno, Moravské filharmonie Olomouc, Filharmonie Plzeň ad., byly scénicky i koncertně provedeny mimo jiné v Národním divadle v Praze, v Národním divadle v Brně, v Bühnen Graz, Teatro Asioli, na festivalech Pražské jaro, Schleswig-Holstein-Musikfestival, Hörgänge Wien, Music of our Age Budapest, Expozice nové hudby Brno, Concentus Moraviae, Mélos-Etos Bratislava ad., v médiích a jsou vydávány na zvukových nosičích.

Vít Zouhar je také autorem knihy *Postmoderní hudba? Německá diskuse na sklonku 20. století* (2004) a řady studií zaměřených na problematiku hudby 20. století (minimalismus, redukcionismus). Pro IEM Cube ve Štýrském Hradci rekonstruoval prostorovou verzi elektroakustické skladby *Poème électronique* Edgarda Varèseho (2003). Podílí se na přípravách kritického kompletního vydání děl Bohuslava Martinů. Se svým otcem Zdeňkem Zouharem právě dokončuje první komentované vydání korespondence Bohuslava Martinů. V roce 2001 založil společně s prof. Josefem Gründlerem program *Slyšet jinak*, který je zaměřen na komponování dětí v hudební výchově.

Za knihu *Postmoderní hudba?* získal cenu rektorky Univerzity Palackého v Olomouci (2005). Opera *Torso* byla nominována na inscenaci roku (2005), inscenace *Noci Dnem* na událost roku (2005), nahrávka souboru Fagoti Brunenses na cenu časopisu Harmonie (2000).

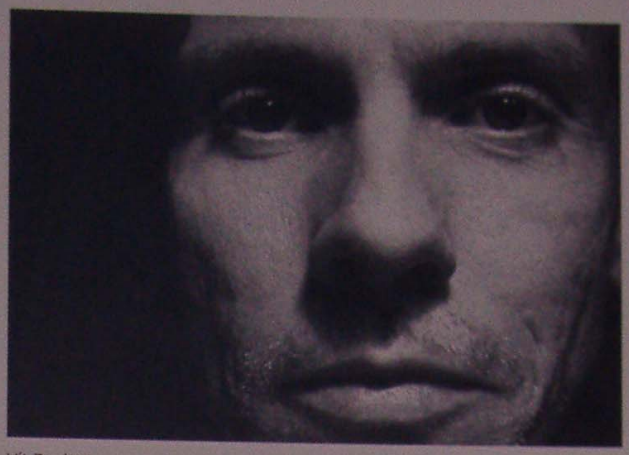

Foto archiv

Vít Zouhar

Molièrovy komedie často doprovázela hudba. Psali ji největší skladatelé té doby Jean-Baptiste Lully nebo Marc-Antoine Charpentier. Tartuffe k těmto titulům nepatřil. Čím může Tartuffe inspirovat současného hudebního skladatele?

Nadčasovostí a hravostí, samozřejmě již nesčetněkrát řečenou. Ale přesto se opravdu nemohu ubránit pocitu, že divák-posluchač se dnes u inscenace může bavit stejně intenzivně jako před padesáti, sto, stopadesáti lety dříve nebo později. A zdaleka to není jen Orgonovým ošálením Tartuffem. Fascinující je pro mě kombinace strhující zápletky, situační komiky a nadsázky při (jakoby málem až navzdory) ohromující intenzitě sdělení. To vše navíc odehrávající se na neuvěřitelně malém prostoru, hlavně nyní, kdy vyprávění bez přenášení v čase („o tři roky dříve") a prostoru („Mišpulínova špeluňka") jakoby nemělo před posluchačem-divákem žádnou šanci. A samozřejmě dokonalá dramaturgie textu. Tedy to, čím mě Tartuffe oslovuje, zdaleka není jen téma vymývání, ať už čímkoli, ale stejně tak brilance textu, který je tak rafinovaně vrstven, že opravdu každý si z něj může odnést, po čem touží.

Jaký je váš vztah k rozhlasu? Posloucháte Vltavu?

Bohužel všeobecně poslouchám mnohem méně, než bych si přál. Je to dáno nejen tím, že tuzemští nenechavci mě připravili o tolik autorádií, že jsem se už před mnoha lety rozhodl je dále v jejich konání nepodporovat – ostatně možná, že to mysleli celkem dobře, neboť v mém historickém voze Felicia toho dnes, ani tenkrát nebylo kromě zvuku motoru příliš slyšet, natožpak možné poslouchat. Ale také je to možná tím, že mé rozpracované projekty se už řadu let podobají nikdy nekončícím simultánním šachovým partiím. A během toho přecházení mezi „šachovnicemi" už příliš jinam nedosáhnu. A vzhledem k tomu, že se podobně jako Robert M. Piercig také nedomnívám, že lze při soustředěném poslechu dělat správně ještě něco jiného, tak toho času stráveného poslechem je opravdu málo. O to s větší radostí si užívám náhod, jako když jsem byl třeba letos 2. května v poledním zácpě u pražského Národního muzea v cizím autě zcela stržen cembalovým koncertem D-dur Johanna Christiana Bacha v podání Anthonyho Halsteada.

~ Připravil Hynek Pekárek

Drazí posluchači a členové Klubu Vltava,

jak asi víte, Vltava byla v říjnu už podruhé spolupořadatelem festivalu Hudební fórum Hradec Králové. Absolvovali jsme pět koncertů, a co koncert, to silný zážitek. Zejména Reichova videoopera Three Tales nás doslova ponořila do moře otázek o roli technologií v této civilizaci, o budoucnosti lidstva, o civilizačních nebezpečích. Taková dilemata řešíme i my, kteří připravujeme program Vltavy. Jak moc má být naše vysílání relaxační? Jak často se má zabývat otázkami, které nás vytrhují z klidu? Jak bude vypadat rozhlas budoucnosti? Má zůstat zvukovým médiem, nebo rozšířit své působení i na ostatní smysly? Snažíme se o harmonii mezi všemi složkami, o kontrapunkt mezi závažným a oddechovým. To se nám může podařit jen díky vaší účasti. Děkujeme Vám za ohlasy, které nám posíláte, a které nám pomáhají program budovat.

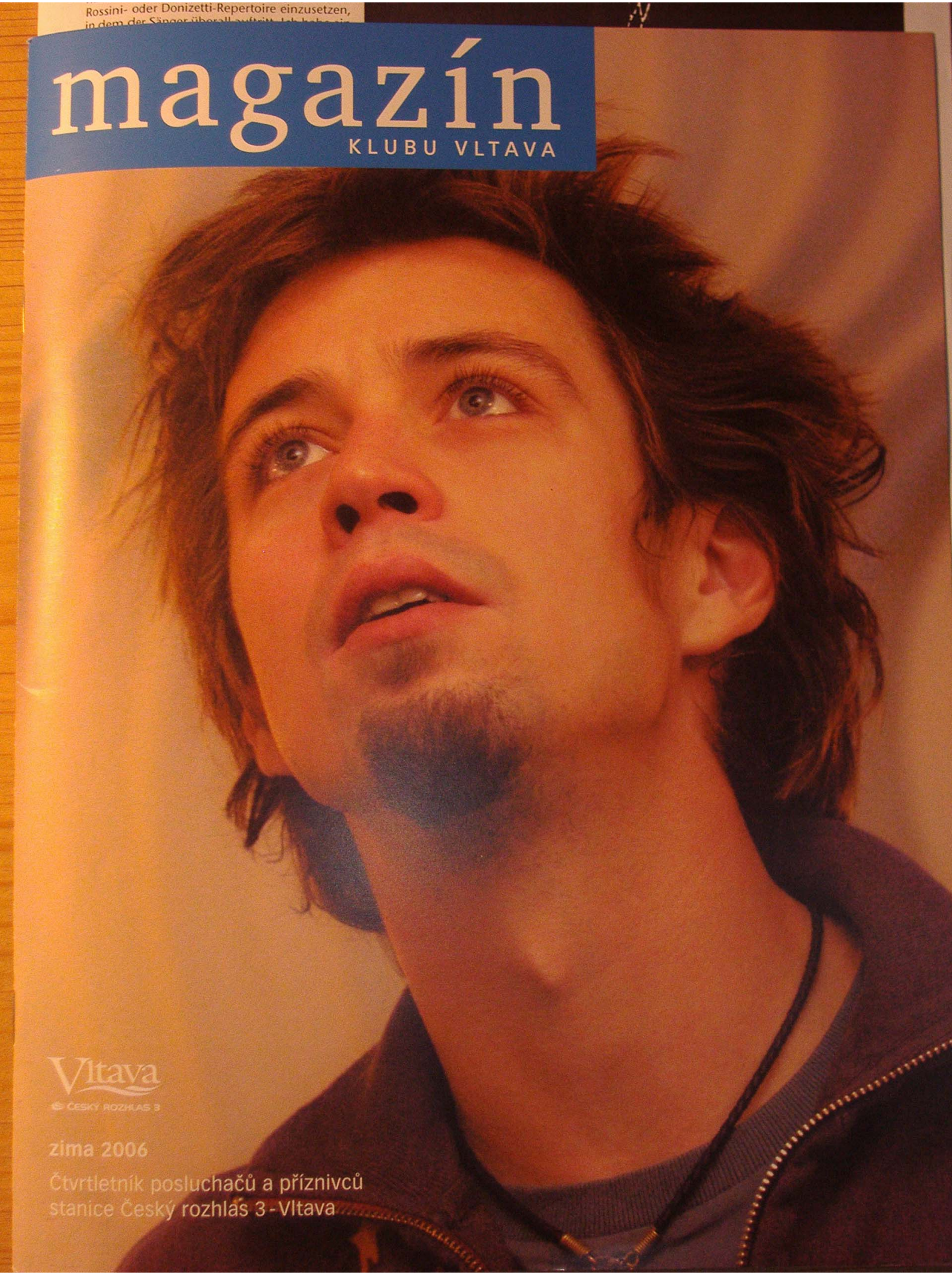
~ Lukáš Hurník

OSOBNOST Z TITULNÍ STRANY
Jan Dolanský ~ Jolana Matějková ~ 2
UDÁLOST
Romeo a Julie ~ Markéta Jahodová ~ 5
Čajovna se rozšiřuje ~ 6
ROZHLASOVÁ HRA
Tartuffe ~ Hynek Pekárek ~ 7
PROJEKT
S mikrofony za orchestry České republiky
~ Bohuslav Vítek ~ 10
ITALSKÝ ROK
Felice anno nuovo ~ Jarmila Konrádová, Hynek Pekárek ~ 11
Francesco Petrarca ~ Miloš Doležal ~ 12
DOKUMENT
Nás nikdo nezastaví ~ Vojtěch Šustek ~ 14
SILVESTR
Císař Josef a dcera přednosty stanice
~ Alena Zemančíková ~ 16
Železniční Silvestr 2006 ~ Jiří Kamen ~ 17
ROK V DOPISECH
Rok v dopisech a dopisy roku ~ Jarmila Konrádová ~ 18
Novinky ~ 19
PROJEKT
Celodenní vysílání o Jihoafrické republice ~ Jiří Kamen ~ 20
FESTIVAL
Folkový festival v Kaustinen ~ Ivana Radechovská ~ 23
DOKUMENT
Nové projekty ~ 24
RADIOSERVIS
Slavné případy Sherlocka Holmese ~ Hynek Pekárek ~ 26
Milionová bankovka ~ Saša Vebrová ~ 26
D-DUR
Varhany od Mikuláše do Tří králů ~ Radek Rejšek ~ 27
PÁTEČNÍ VEČER
Straussův Netopýr ~ Libor Dřevikovský ~ 28
TIPY
Art's Birthday 2007 ~ Michal Rataj ~ 29
Čechovův Racek ~ Martin Velíšek ~ 29
VÝROČÍ
Rozhovor s Janem Simonem o rozhlasovém orchestru a o klavíru ~ Marie Kulijevyčová ~ 30
VIZITKA
Galerie hlavního města Prahy ~ 34
Galerie Rudolfinum ~ 34
HI-FI
Zkuste to bez drátů ~ Lukáš Hurník ~ 35
POHYBLIVÝ SVÁTEK
Šneci, kapr, štola ~ Jolana Matějková ~ 36
Velká vína dělají velké osobnosti ~ Jolana Matějková ~ 37
PRŮVODCE SVĚTEM KULTURY ~ 38
PROGRAM STANICE ČESKÝ ROZHLAS 3-VLTAVA ~ 40
KLUB VLTAVA ~ 46
PARTNEŘI KLUBU VLTAVA ~ 47

Rossini- oder Donizetti-Repertoire einzusetzen,
in dem der Sänger überall auftritt. Ich habe sie

magazín

KLUBU VLTAVA

Vltava

ČESKÝ ROZHLAS 3

zima 2006

Čtvrtletník posluchačů a příznivců
stanice Český rozhlas 3 - Vltava